

Justice 7

Řízení o předběžné otázce (prejudiciální řízení) podle čl. 234 Smlouvy ES

Je to nesporné řízení, jehož účelem je zajistit jednotný a správný výklad komunitárního práva národními soudy. Představuje formu spolupráce mezi národními soudy a ESD, nikoli instanční vztah.

Dotváření práva ES snadněji než klasickou cestou.

Procesní pohled: Vnitrostátně se musí jednat o sporné řízení. ESD neověřuje pravomoc ani příslušnost národního soudu. O podání dotazu k ESD v rámci prejudiciálního řízení rozhoduje výhradně vnitrostátní soud. ESD však může rozhodnout o nepřípustnosti tohoto řízení.

Nepřípustnost řízení o předběžné otázce

Od r. 1993 jsou všechny podané dotazy národních soudů předběžně přezkoumávány, aby byly vyloučeny případy, kdy nejsou přijatelné pro další řízení. V případě problému soudce-zpravodaj informuje plenární schůzi ESD a případně navrhne usnesení o odmítnutí dotazu a tím i řízení o předběžné otázce. Formulář, který ESD používá, má tyto rubriky:

- problém žadatele (pojem soudu),
- problém předmětu žádosti (dotazu na interpretaci nebo na platnost),
- problém reality národního řízení (sporu),
- povaha dotazu samotného ve vztahu k národnímu řízení (hypotetické otázky apod.),
- zjevná neaplikovatelnost národních předpisů, jichž se dotaz dotýká,
- problém chybějícího kontextu žádosti (chybí odůvodnění žádosti, vylíčení skutkového stavu),
- další.

Nepřípustnost dotazu v rámci prejudiciálního řízení byla souhrnně pojednána ve stanovisku generálního advokáta v případě Bosman (415/93):

ESD odmítne odpovědět na podaný dotaz v těchto případech:

1. Národní soud nedodal všechny potřebné informace. ESD totiž musí znát právní rámec, v němž má být výklad proveden. Musí tak znát nejen skutkový stav, ale i příslušnou vnitrostátní úpravu, která se na daný případ vztahuje. Jen taková odpověď ESD může mít smysl.

2. Položené otázky zjevně nemají souvislost s národním řízením. Je-li zjevné, že interpretace komunitárního předpisu nebo posouzení jeho platnosti nemají žádný vliv na průběh a závěry národního řízení, ESD dotazy odmítne.

3. Je-li interpretační dotaz je formulován obecně (hypoteticky) a nemá přímou souvislost s projednávanou věcí, ESD dotaz odmítne, neboť takto nelze žádat o obecná stanoviska ESD. Odpověď na dotaz musí být nezbytná pro rozhodnutí národního soudu v dané konkrétní věci (platí i pro bod 2).

Pojem soudu (soudního orgánu)

Státní orgán, který rozhoduje spory a je nezávislý.

Kritéria ESD pro posouzení otázky, zda jiný orgán, který vznáší dotaz, je skutečně "soudním orgánem", nejedná-li se o skutečný soud (viz rozhodnutí ve věci Vaassen-Goebbels, 61/65):

- a) orgán, který vznikl podle práva a má trvalou povahu,
- b) jeho pravomoc je obligatorní, tedy pro určité případy přímo daná zákonem,
- c) rozhoduje spory, a to podle práva,
- d) jeho členové jsou ustanovováni státním orgánem, jeho jednací řád je rovněž schválen státním orgánem (vazba na stát),
- e) musí jít o orgán, u něhož je zaručena nezávislost.

Soudy členských států

Primárně jsou **soudy** považovány za soudní orgány podle čl. 234, pokud řeší spory. V jiných případech nikoli - např. rejstříkový soud, který rozhoduje o zápisu do obchodního rejstříku, jedná ve funkci správního orgánu. Naproti tomu soudy působící v konkursním řízení plní funkce soudní.

Soudy v **trestním řízení** jsou běžně považovány za soudy podle čl. 234.

Správní soudy jsou rovněž nepochybně soudy podle čl. 234. Zejména Nejvyšší správní soud bude častým dotazovatelem jakožto soud poslední instance.

Ústavní soud taktéž splňuje všechny podmínky, i když není součástí soudní soustavy. Na tom nic nemění skutečnost, že ústavní soudy členských států se dotazují minimálně. Ústavní soud je považován za soud poslední instance.

Může vznést svou vlastní otázku nebo může rozhodovat o případu, kdy soud nejvyššího stupně nepředložil otázku, ač k tomu byl povinen (a následkem toho je podána ústavní stížnost).

Rozhodčí soudy (rozhodci):

Nikoli - nesplňují podmínku obligatorní pravomoci, rozhodování podle práva (pokud rozhoduje i ex aequo et bono) a vazby na stát.

Správní orgány

Nikoli - nesplňují podmínku nezávislosti. Předpokládá se přezkoumatelnost správních rozhodnutí soudem, který pak dotaz vznést může, resp. musí.

Profesní komory

Zde je situace složitější. Obecně tyto orgány podle judikatury ESD splňují všechny požadavky, pokud rozhodují o právech a povinnostech členů. Rozhoduje-li ovšem komora o přijetí nového člena, není považována za soudní orgán podle čl. 234.

Podání dotazu k ESD národním soudem

O předložení dotazu rozhoduje národní soud, který musí posoudit všechny okolnosti. ESD nezkoumá soulad předložení dotazu s národním procesním právem - řídí se jen čl. 234.

Strany národního sporu nemají žádný vliv na rozhodnutí soudu dotaz podat (mohou to jen navrhnout). Formulace "vystane-li otázka..." znamená, že jde o faktor objektivní. Není třeba, aby otázku vznesly strany, může ji vznést i sám soud.

Podání dotazu, které má povahu návrhu na zahájení řízení, vznáší tajemník národního soudu k tajemníkovi ESD. Ten případně dotaz zúží (přesahuje-li svým obsahem kompetenci ESD). Pro výklad položeného dotazu je důležité i jeho odůvodnění.

Je-li po podání dotazu národní řízení zastaveno, ESD dále rovněž nejedná. Totéž platí pro případy, kdy proti rozhodnutí národního soudu podat dotaz je podán opravný prostředek a je úspěšný. Má-li podání národního opravného prostředku proti podání dotazu odkladný účinek, ESD přeruší řízení.

Formální náležitosti: nejsou, ale existuje Informativní sdělení ESD o předběžných otázkách předkládaných soudy členských států. Národní soud vydává rozhodnutí o předběžné otázce a o přerušení řízení, jehož náležitosti se

řídí národním procesním právem. Podává se v jazyce národního soudu a překlad do ostatních jazyků zajišťuje ESD.

Žádost musí být povinně odůvodněna, aby ostatní zainteresované subjekty mohly pochopit podstatu problému.

Žádost je zasílána jiným členským státům, Komisi, případně jiným institucím ES.

Žádost (dotaz) se podává až ve stadiu, kdy národní soud je schopen definovat skutkový a právní stav věci (ne dříve).

Řízení o předběžné otázce před ESD nepodléhá soudním poplatkům a ESD nerozhoduje o nákladech řízení (to je věcí národního soudu v rámci původního národního řízení).

Věcné náležitosti: Otázka nesmí být příliš obecná, musí se týkat konkrétní věci. Nelze se dotazovat na obecný výklad v hypotetických případech. Věc projednávaná národním soudem musí souviset s ustanovením, jehož interpretace je požadována (Kremzow C-299/95 - vězeň a volný pohyb osob). Nelze se tázat na soulad národního ustanovení s právem ES (formulace dotazu!!).

Pravomoc ESD

ESD rozhoduje o výkladu kteréhokoli pramenu práva ES a o platnosti aktu sekundárního práva. Za součást komunitárního práva se považují i mezinárodní smlouvy sjednané Společenstvími se třetími státy. Nezáleží na tom, zda posuzovaný komunitární předpis má či nemá přímý účinek. Lze se dotazovat i na výklad rozhodnutí ESD.

Řízení před ESD

Žádost, která je podána, je zaslána ostatním členským státům a Komisi, resp. jiným institucím. Ty mají možnost předložit, jako vedlejší účastníci, písemná vyjádření a stanoviska. Konkrétně to činí vládní zmocněnec ---- s. 4 brož.

Průběh řízení odpovídá obecným pravidlům stanoveným v Jednacím řádu ESD. Písemná fáze je následována ústním jednáním. Při něm nejprve soudce-zpravodaj přečte svou zprávu. Pak dostávají slovo zástupci (zmocněnci), advokáti, svědkové a znalci. Předseda senátu dává těmto účastníkům otázky. Na závěr přednese své stanovisko generální advokát a předseda ústní jednání ukončí.

Rozsudek: obsahuje podstatné náležitosti (čl. 63 jednacího řádu):

- uvedení, že jde o rozsudek ESD,
- datum vyhlášení rozsudku,
- jména předsedy senátu a dalších soudců,
- jméno generálního advokáta,
- jméno tajemníka,
- *uvedení národního soudu, včetně data podání žádosti,*
- *identifikaci stran původního sporu,*
- *druh původního sporu,*
- jména zástupců, zmocněnců a advokátů,
- stanoviska účastníků,
- uvedení, že generální advokát přednesl stanovisko,
- resumé skutkového stavu,
- *položené dotazy,*
- odůvodnění,
- výrok (tj. odpovědi na dotazy),
- rozhodnutí o nákladech řízení.

Právní význam rozhodnutí ESD

Národní soud musí aplikovat komunitární předpis na základě výkladu, který podal ESD. Pokud z výkladu tohoto předpisu vyplýne, že se na danou situaci nevztahuje, národní soud ho neaplikuje. Není vyloučen druhý (následný) dotaz v téže věci (Francovich II).

Jiné (ostatní) národní soudy musí podaný výklad respektovat. Výjimkou jsou pochybnosti, v nichž je třeba vznést nový dotaz. Rozhodnutí o neplatnosti aktu je obecně závazné.

Rozhodnutí ESD o výkladu ustanovení i o neplatnosti aktu sekundárního práva mají účinky *ex tunc*. ESD může v odůvodněných případech tyto účinky částečně modifikovat (neúměrné ekonomické či finanční důsledky).

Řízení podle čl. 68 Smlouvy ES

citovat čl. 68

Řízení podle čl. 35 Smlouvy EU

citovat čl. 35